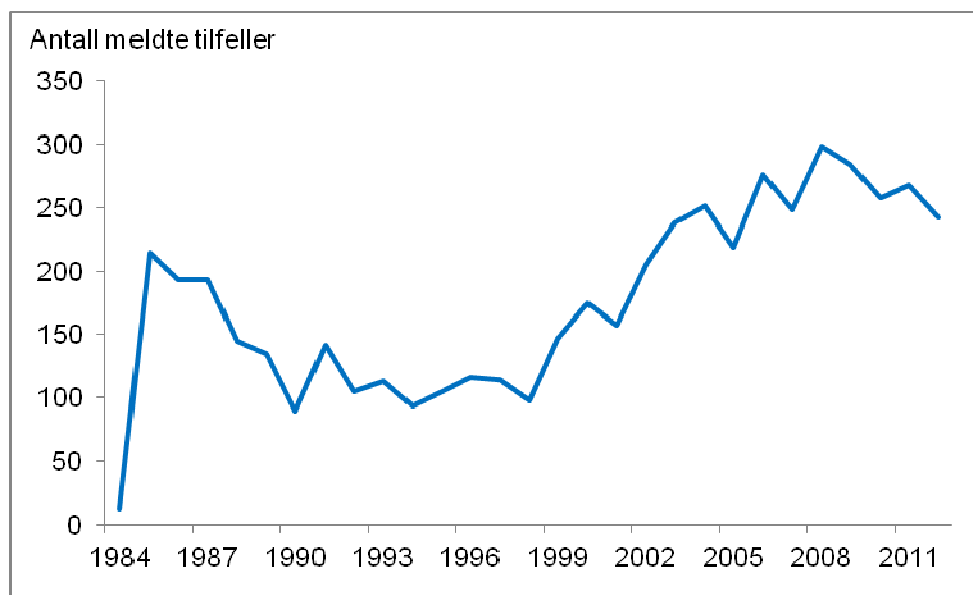

Hivsituasjonen i Norge per 31. desember 2012

I 2012 ble det diagnostisert 242 nye hivsmittede i Norge, 166 (69 %) menn og 76 kvinner. Etter et rekordhøyt antall nye hivpositive blant menn som har sex med menn i 2011 gikk antall hivpositive i denne gruppen ned i 2012. Også blant nyankomne innvandrere gikk antall hivpositive noe ned i forhold til 2011. Blant heteroseksuelt smittede bosatt i Norge og blant stoffmisbrukere er hivtallene lite endret i forhold til 2011.

Folkehelseinstituttet anser fortsatt hivinfeksjon som en av våre mest alvorlige smittsomme sykdommer med store konsekvenser både for den enkelte og for samfunnet. Instituttet følger nøye hivsituasjonen i Norge ved anonymiserte meldinger fra legene til Meldingssystem for smittsomme sykdommer (MSIS). I 2012 ble det diagnostisert 242 nye hivsmittede i Norge, 166 (69 %) menn og 76 kvinner. Dette er en moderat nedgang fra 268 diagnostiserte tilfeller i 2011 (fig 1), og skyldes en nedgang i påviste tilfeller blant menn som har sex med menn og innvandrere smittet før ankomst til Norge. Hos heteroseksuelt smittede personer som var bosatt i Norge da de ble smittet var antall hivpositive diagnostisert i 2012 uforandret fra 2011.

Figur 1. Hivinfeksjon i Norge meldt MSIS 1984 - 2012 etter diagnoseår.

Forekomsten av hiv blant stoffmisbrukere i Norge holder seg fortsatt på et stabilt lavt nivå (tab 1). Totalt er det nå diagnostisert 5 138 hivpositive i Norge, 3 460 menn og 1 678 kvinner.

Tabell 1. Hivinfeksjon i Norge etter smittemåte og diagnoseår.

Smittemåte	<03	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	Total	%
Heteroseksuell	1120	153	161	134	165	141	184	171	157	155	142	2683	52,2
- smittet mens bosatt i Norge	409	34	42	33	42	41	46	44	57	46	46	840	-
- smittet før ankomst Norge	711	119	119	101	123	100	138	127	100	109	96	1843	-
Homoseksuell	836	57	71	56	90	77	93	88	85	97	76	1626	31,7
Sprøytemisbruk	473	13	15	20	7	13	12	11	11	10	11	596	11,6
Via blod/-blodprodukt	46							1				47	0,9
Fra mor til barn	29	5	1	5	6	9	4	4	1	4	7	75	1,5
Annen/ukjent	51	10	2	4	9	8	6	9	4	2	6	111	2,2
Total	2555	238	250	219	277	248	299	284	258	268	242	5138	100,0

Menn som har sex med menn

Blant menn som har sex med menn (msm) ble det påvist 76 hivtilfeller i 2012 mot 97 i 2011. Nedgangen blant msm i 2012 er markert, men kommer imidlertid etter det høyeste antall hivpositive påvist i denne gruppen noe år i 2011.

Tabell 2 viser at flertallet av msm diagnostisert i 2012 fortsatt har blitt smittet i Norge og da særlig i Oslo som tidligere. Det er blant smittede i Norge nedgangen i antall diagnostiserte tilfeller har kommet i 2012. Oslo er i 2012 oppgitte som smittested for 32 av de 76 meldte tilfellene blant menn som har sex med menn. Av de 11 tilfellene smittet i Norge utenfor Oslo oppgir fire at de ble smittet i Bergen, mens de øvrige sju ble smittet i ulike kommuner. Av de 28 som oppgis smittet i utlandet i 2012 er 13 smittet i Europa, ni i Asia, fire i Amerika, og en i Afrika. For ett tilfelle var smittestedet i utlandet ukjent.

Tabell 2. Hivinfeksjon hos msm 2001-2012 etter diagnoseår og smittested

Smittested	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Oslo	11	14	32	47	33	57	43	47	57	46	50	32
Øvrige Norge	7	2	3	5	3	9	14	14	15	12	18	11
Utlandet	12	11	15	16	18	19	15	23	13	26	26	28
Ukjent	9	3	7	3	2	5	5	8	3	1	3	5
Total	39	30	57	71	56	90	77	92	88	85	97	76

Andelen hivpositive msm med innvandrerbakgrunn har vært økende de siste årene. Av de 76 tilfellene meldt i 2012 er det 25 personer med innvandrerbakgrunn, hvorav 19 ble smittet mens de var bosatt i Norge og seks smittet før innvandring til Norge (tabell 3). Av de 25 personene med innvandrerbakgrunn kommer 10 fra Asia, åtte fra Europa, seks fra Amerika og en fra Afrika. Nedgangen i antall diagnostiserte hivtilfeller blant msm har i 2012 nesten i helhet kommet blant norskfødte.

Tabell 3. Hivinfeksjon hos msm 2001-2012 etter herkomst

Herkomst	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Født i Norge	30	22	39	50	45	74	59	72	59	55	70	51
Innvandrere smittet før ankomst Norge	1	5	4	5	7	6	3	4	2	12	10	6
Innvandrere smittet etter ankomst Norge	8	3	14	16	4	10	15	16	27	18	17	19
Total	39	30	57	71	56	90	77	92	88	85	97	76

Helt siden 2003, da hivtallene blant msm begynte å øke kraftig i Norge, har smittesituasjonen blant msm vært preget av at mange smittes ved tilfeldig eller anonym sex i Norge eller i utlandet. I 2012 oppga 48 (63 %) av de nydiagnostiserte at de ble smittet av en tilfeldig partner, 18 av fast partner og for 10 tilfeller var relasjonen til smittekontakten ukjent.

Indikasjonen for å ta hivtesten i 2012 var for 35 (46 %) kliniske symptomer på hivsykdom (hvorav ni hadde aids og 10 akutt hivinfeksjon), 18 ble testet etter pasientens eget ønske, 14 ble testet pga. annen rutineundersøkelse i kontakt med helsevesenet og ni personer ble påvist hivpositive som ledd i smitteoppsporing. For 37 (48 %) ble hivtesten tatt hos allmennpraktiker, 26 på sykehusavdeling/poliklinikk, mens 13 ble testet på klinikker for seksuelt overførte infeksjoner. Median alder for de meldte hivpositive msm holder seg fortsatt relativt høy med 39 år (19-68) for tilfellene meldt i 2012 mot 37 år for tilfellene meldt i 2011. Av tilfellene meldt i 2012 var 10 personer 25 år eller yngre på diagnosetidspunktet.

Heteroseksuelt smittede

Et stort flertall av heteroseksuelt smittede som påvises hivpositive i Norge er personer av utenlandsk opprinnelse. Basert på informasjon til MSIS om tidligere negative hivtester og gode smitteanamneser, kan man i stor grad vurdere om personer med utenlandsk bakgrunn er smittet før eller etter ankomst til Norge. For å gi et bedre bilde av hivepidemien blant heteroseksuelle har vi delt de heteroseksuelt smittede i to grupper, hhv. de som var bosatt i Norge da de ble smittet (tab 4) og de som var smittet før ankomst til Norge (tab 5).

Smittet mens bosatt i Norge

I 2012 ble 46 personer (33 menn og 13 kvinner) diagnostisert etter heteroseksuell smitte mens de var bosatt i Norge. Både antall tilfeller og kjønnsfordeling er uforandret fra 2011. Gjennomsnittlig har det de siste fem årene blitt meldt 48 tilfeller årlig i denne gruppen. Utviklingen de siste årene har vært at antallet personer med innvandrerbakgrunn smittet mens de er bosatt i Norge har økt til om lag en tredel av de påviste heteroseksuelle tilfellene årlig. I 2012 var 33 (72 %) av de 46 tilfellene i denne gruppen født i Norge, mens 13 hadde innvandrerbakgrunn.

Fortsatt blir flertallet av kvinnene smittet i Norge og da som regel av sin ektefelle eller faste partner som også selv er heteroseksuelt smittet. Av de 13 kvinnene påvist i 2012 ble ni smittet i Norge og sju av dem ble smittet av ektefelle eller fast partner. Som det fremkommer i tabell 4 blir det relativt sjelden påvist heteroseksuell smitteoverføring fra biseksuelle menn og stoffmisbrukere i Norge, men én av kvinnene påvist i 2012 ble smittet av sin biseksuelle partner.

De fleste heteroseksuelt smittede menn er som tidligere smittet i utlandet selv om andelen utenlandssmittede har gått noe ned i 2012 i forhold til tidligere år. Av de 33 tilfellene påvist i 2012 ble 19 (58 %) smittet i utlandet. Thailand er som tidligere hyppigst oppgitt som smittested i utlandet med fem tilfeller i 2012, selv om det her er sett en nedgang fra 15 tilfeller i 2011. 18 av de 33 mennene oppgir at de er smittet av en tilfeldig seksuallkontakt, hvorav tre etter sex med prostituert (to i utlandet og én i Oslo).

Median alder for mennene ved diagnosetidspunktet var 44 år (20-68) og for kvinnene 30 år (23-57). To menn og to kvinner var 25 år eller yngre på diagnosetidspunktet.

Tabell 4. Smittested og smittekildens smitteåte for personer som er hivsmittet heteroseksuelt mens de bodde i Norge etter diagnoseår.

Smittested	Smittekildens smitteåte	Før 08	08	09	10	11	12	2012		Total 1984-12		
								M	K	M	K	Alle
Norge	Heteroseksuell	134	9	19	23	17	21	13	8	86	138	224
	Homoseksuell	13	1				1		1		15	15
	Sprøytemisbruk	43				2				10	35	45
	Annen, ukjent	80		1	8	1				54	36	90
Norge totalt		270	10	20	31	20	22	13	9	150	224	374
Afrika	Trolig heteroseksuell	107	7	7	3	6	6	5	1	114	22	136
Asia		118	19	13	15	16	11	9	2	183	9	192
Amerika		30	1	1	2		2	2		29	7	36
Europa		45	7	3	4	4	2	1	1	32	34	66
Utland uspes.		14	2				2	2		16	1	17
Utland totalt		314	36	24	24	26	23	19	4	374	73	447
Ukjent		16			2		1	1		15	4	19
Total		600	46	44	57	46	46	33	13	539	301	840

Smittet før ankomst til Norge

Denne gruppen består i hovedsak av personer som kommer til Norge som asylsøkere eller familieinnvandrere. I 2012 ble det diagnostisert 96 nye hivtilfeller i gruppen, 58 kvinner og 38 menn, mot 109 tilfeller i 2011. Flertallet i denne gruppen (67 % i 2012) kommer som tidligere fra Afrika, særlig fra Øst-Afrika. De fleste fra Asia er som tidligere thailandske kvinner (sju i 2011) som kommer til Norge som ledd i familieinnvandring med norsk ektemann. Median alder for 2012-tilfellene var 36 år (23-54) for menn og 32 år (23-59) for kvinner.

Tabell 5. Opprinnelsesverdensdel for personer som er heteroseksuelt smittet med hiv før de kom til Norge etter diagnoseår.

Til Norge fra	Før 03	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	2012		Total 1984-12		
												M	K	M	K	Alle
Afrika	594	90	88	78	103	83	108	103	75	80	64	25	39	653	814	1467
Asia	76	22	27	17	14	13	22	18	15	17	18	7	11	38	220	258
Amerika	12	3		1	3		2		9	4	3	1	2	14	23	37
Europa	29	4	4	5	3	4	6	6	1	8	11	5	6	37	44	81
Total	711	119	119	101	123	100	138	127	100	109	96	28	58	742	1101	1843

Injiserende stoffmisbrukere

Av de 11 tilfellene meldt i 2012 er det 10 menn og en kvinne. Åtte av tilfellene er innvandrere som er smittet i opprinnelige hjemland før de kom til Norge. Fem av disse kommer fra Øst-Europa. Av de tre tilfellene smittet i Norge er to misbrukere smittet i Oslo og én i Bergen. Median alder for tilfellene i 2012 var 35 år (28-49). Andelen hivpositive stoffmisbrukere smittet før ankomst Norge har økt de siste 10 årene, og utgjør 34 % (42) av de 123 hivtilfellene påvist blant misbrukere totalt i denne tiårsperioden. Av de 42 tilfellene smittet før ankomst Norge kommer 67 % fra land i Øst-Europa.

Øvrige tilfeller meldt i 2012

Av de sju barna meldt med perinatal hivsmitte i 2012 ble alle født i Afrika. Siste påviste tilfelle av perinatal smitte hos barn født i Norge var i 2000. Blant de seks tilfellene med annen/ukjent smittebakgrunn er det fem menn og en kvinne. Fire av disse er norske menn der smittebakgrunnen fortsatt er uavklart, mens de øvrige to er unge innvandrere fra Afrika.

Fylkesfordeling

Nedgangen i antall hiv-positive fra Oslo og Hordaland er særlig relatert til nedgang i gruppen msm. For øvrig er det fortsatt antall nyankomne asylsøkere/innvandrere og mottakssituasjonen i fylkene som i størst grad påvirker årlige svingninger i hivtallene i de enkelte fylkene.

Tabell 6. Hivinfeksjon i Norge etter bostedsfylke på diagnosetidspunktet (kumulativ rate per 100 000 innbyggere).

Fylke	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Tot. 1984-12	%	Rate
Østfold	7	17	12	5	6	7	173	3,4	61,8
Akershus	22	15	22	19	15	18	461	9,0	80,9
Oslo	101	114	102	101	97	88	2177	42,4	351,1
Hedmark	4	9	5	4	5	12	84	1,6	44,2
Oppland	9	9	5	15	13	6	120	2,3	63,2
Buskerud	9	16	10	9	10	12	194	3,8	71,9
Vestfold	7	9	9	5	5	6	138	2,7	57,5
Telemark	6	7	6	4	2	6	109	2,1	64,1
Aust-Agder	1	1	3	5	1	4	66	1,3	60,0
Vest-Agder	3	5	6	4	10	6	92	1,8	51,1
Rogaland	12	21	10	14	22	17	281	5,5	62,4
Hordaland	11	19	26	21	37	17	374	7,3	74,8
Sogn og Fjordane	2	2	8	2	5	3	48	0,9	43,6
Møre og Romsdal	15	11	12	9	7	14	152	3,0	58,5
Sør-Trøndelag	9	8	13	8	10	10	193	3,8	64,3
Nord-Trøndelag	6	10	7	6	4	3	104	2,0	80,0
Nordland	14	12	11	17	11	8	159	3,1	66,3
Troms	7	9	14	9	6	4	150	2,9	93,8
Finnmark	3	5	3	1	1	1	50	1,0	71,4
Ukjent/utland					1		13	0,3	
Total	248	299	284	258	268	242	5138	100,0	101,9

Vi minner for øvrig om at mer detaljert fylkesvis hivstatistikk finnes tilgjengelig på msis.no. Med funksjonen "lag din egen tabell" kan man fordele tilfellene etter smitemåte på fylkesnivå, men av personverngrunner ikke på kommunenivå.

Kommentar

Etter et rekordhøyt antall meldte hivtilfeller blant menn som har sex med menn i 2011 gikk antall diagnostiserte hivpositive i denne gruppen ned med vel 20 % i 2012. Det er foreløpig for tidlig å si om denne nedgangen indikerer mindre nysmitte blant msm. Trenden gjennom mange år har vært at det etter år med høye hivtall har gått noe ned året etter. Dette kan være naturlige svingninger etter et år med høy testaktivitet og funn av mange smittede. Antall påviste tilfeller av gonoré blant msm fortsatte å øke i 2012 og antall tilfeller av syfilis holder seg på et høyt nivå, noe som ikke tyder på mindre risikosex blant msm.

Menn som har sex med menn

Det er blant msm vi har sett den mest bekymringsfulle hivutviklingen i Norge de siste 10 årene med nær en tredobling av antall meldte hivtilfeller fram til 2011. Dette har resultert i en høy hivprevalens blant msm i de utsatte miljøene med et vedvarende høyt smittepress som følge. Smittepresset blant msm forsterkes av at vi nå har et betydelig antall nysmittede som er spesielt smittsomme pga. høye virusmengder og som ikke kjenner sin hivstatus. Tidlig diagnostikk er derfor et prioritert mål i det forebyggende arbeidet. Høy testaktivitet er også en forutsetning for å kunne følge den epidemiologiske utviklingen i gruppen. Msm bør jevnlig tilbys undersøkelse for å avdekke seksuelt overførbare infeksjoner når de oppsøker fastlege eller andre helsetjenestetilbud. Seksuelt aktive msm oppfordres til å sjekke seg årlig, og menn med flere partnere bør undersøke seg oftere. I 2012 ble det etablert tilbud om hurtigtesting for hiv ved en rekke klinikker for seksuelt overførbare infeksjoner i de større byene. I tillegg åpnet Helseutvalget for bedre homohelse i desember 2012 et lavterskeltilbud med hurtigtesting. Vi håper disse lavterskeltilbudene kan øke testaktiviteten blant smitteutsatte msm som kanskje har vegret seg mot å ta en tradisjonell hivtest i helsevesenet. Med dagens gode hivbehandling er det ingen grunn til å gå rundt med en udiagnostisert hivinfeksjon. At ni msm først fikk sin hivdiagnose ved debut av aids i 2012 og ytterligere 14 hadde langtkommen hivinfeksjon ved hivtesttidspunktet bekrefter at mange msm fortsatt går lenge med udiagnostisert hivinfeksjon.

Det viktigste primærforebyggende tiltaket er imidlertid fortsatt å få opp kondombruken i alle risikoutsatte grupper. Msm viste på 1990-tallet at det var mulig å holde hivtallene nede og det bør være fullt mulig å redusere nysmitte av hivinfeksjon, gonoré og syfilis i denne gruppen.

Heteroseksuelle

Hivsituasjonen blant heteroseksuelle bosatt i Norge i 2012 ser ut til å være relativt stabil og uendret fra 2011. Fortsatt påvises hiv sjelden blant heteroseksuell ungdom i Norge. Langtidstrenden blant heteroseksuelle i Norge har imidlertid vært en svak øking av nysmitte, og vi regner med at dette vil fortsette. Både i Norge og verden rundt oss øker antall hivsmittede heteroseksuelle og med fortsatt lav trusseloppfatning i forhold til smitterisiko og lav kondombruk ved tilfeldig sex øker sårbarheten også for denne gruppen.

Innvandrere

Blant flyktninger, asylsøkere og familiegjenforente fra høyendemiske områder for hiv holder hivtallene seg på et relativt stabilt høyt nivå samsvarende med antallet som har kommet til Norge de siste årene. I likhet med msm må flyktninger, asylsøkere og familiegjenforente fra land med høy hivforekomst fortsatt gis høy prioritet i forebyggingsarbeidet. Særlig har det vist seg vanskelig for helsetjenesten å nå den store gruppen som kommer til Norge som ledd i familiegjenforening. Innvandrerkvinner har i praksis også vist seg å være en spesielt utsatt gruppe i forhold til risiko for hivsmitte i Norge. Folkehelseinstituttet antar at om lag 1400 - 1600 innvandrere nå lever med hiv i Norge og denne gruppen representerer hvert år om lag halvparten av alle diagnostiserte hivtilfeller. Et viktig mål i det forebyggende arbeidet vil fortsatt være å sikre tidlig diagnostikk og god oppfølging av de hivsmittede i denne gruppen samt sikre innvandrerpopulasjonen i Norge tilstrekkelig kunnskap om hiv til å møte det økende smittepresset både internt i innvandrer miljøene i Norge og på reise i utlandet.